

PEDAGÓGUSOK A KÖZÉLETBEN

Pedagógusok a tudományos ismeretterjesztésért

Gyönyörű munka az új ember megteremtéséért végzett munka – fogalmazta meg Makarenko. Ez a tevékenység ugyan az iskolában kezdődik, de a felnőtt dolgozó emberek között folytatódik. Legalább olyan elhivatottságot igényel mint az iskolai oktató-nevelő munka. És olyan nehéz is.

Közművelődésünk új, alig 30 éves történetében a TIT-nek és immár 20 000 főnyi tagságának szerepe új és új motívumokkal gazdagodva növekszik. VI. küldöttgyűlésünk megállapítása szerint naponta 620 TIT-előadó jelenik meg a pódiumon, kap szót rendezvényeken. Társulatunkban dolgozó értelmiségiek önként vállalják, hogy részt vesznek a munkáosztály, az ifjúság, az egész dolgozó nép műveltségének emelésében. Társadalmi munkában, szabad délutánjaikat és estéiket elvonva maguktól és családjuktól tevékenykednek társulatunk célkitűzéseinek megvalósításáért. (Igaz, az előadásokért tiszteletdíjat kapnak, de nem csak a tétis nélküli munkát tekintjük társadalmi munkának, hanem a szabad idő feláldozását, a napi 6–10 munkaóra utáni, éjszakába nyúló felkészülést is.)

Társulatunk tagságában a pedagógusok számaránya a legnagyobb. Az orvos, a gyógyszerész, a kutató, a műszaki és agrár szakemberek szerepe az ismeretterjesztés strukturális változásával párhuzamosan nőtt és növekszik, de a pedagógusok tevékenysége sem csökken. Az ismeretterjesztés nem csak a pedagógusok feladata: értelmiségi munka. Az utóbbi években a TIT-ben tevékenykedő pedagógusok száma megkétszázszorozódott, a közgazdászoké meghétszereződött, az orvosoké megnégyszereződött stb. állapítja meg Vonsik Gyula a TIT főtitkára. Ennek ellenére az ismeretterjesztés sok területén meghatározó a pedagógusok tevékenysége, következésképpen ha az eredményeket mérlegeljük szerepük vitathatatlan. Ha a hiányosságokat vizsgáljuk nem elsősorban őket kell elmarasztalni. Vannak még értelmiségi kategóriák, akik elé a pedagógusok – eléggé nem értékelt – ismeretterjesztő munkáját példaként lehet állítani.

Az ismeretterjesztő munka és az előadások tartása nem azonos fogalmak tartalmilag sem, az előadások tartása csak része tevékenységünknek. Egyrészt: az előadások mellett gyors ütemben nőttek fel más ismeretterjesztési formák is: tanfolyamok, baráti és szakkörök, komplex előadások stb. Másrészt a társulat megyei és járási (városi) szervezeteinek szakosztályainak társadalmi testületi vezetése van. E társadalmi

testületek jellegüknek megfelelően különböző szakemberek együttesei. Az itt végzett szak tudományi és irányító tevékenység az apparátus munkájával együtt a TIT-munka alfája és omegája. Fontossága semmivel sem kisebb, mint az előadások tartásáé. A járási (városi) szervezeteinkben és a TIT-csoportokban – ahol elsősorban folyik a sokfajta ismeret terjesztése és lebonyolítása – sok feladat vár a pedagógusokra: részvétel a területi elnökségekben, és azok tanácsadó bizottságaiban, falusi TIT-csoportok vezetése, üzemek és művelődési házak részére tematikák kidolgozása, adott esetben a konkrét szervező munkába való bekapcsolódás is.

A falusi TIT-csoportvezetők egy-egy kisebb település sokrétű ismeretterjesztő munkáját szervezik, irányítják. Ma már falun, sőt tanyákon sem csak egyes előadások hangzanak el általános témákból: a munkahelyhez kötődő akadémiai és sorozatok, rétegsorozatok (ifjúsági stb.) a művelődési házak programjaival együtt már minőségileg is más jelentenek mint a korábbi évek gyakorlata.

A járási (városi) elnökségekben a pedagógusok megfelelő képviseletet kapnak. Aktív részvételük, ismeretterjesztési tapasztalatuk, pedagógiai-módszertani kulturáltságuk révén sok kérdésben irányító szerepet játszanak. VI. küldöttgyűlésünk úgy határozott, hogy szervezetenként a járásokban és a városokban kell erősödnünk, e testületek szerepe növekszik. Ha az értelmiség fiatal korosztályait fokozottabban vonjuk be a TIT munkájába, akkor a fiatal pedagógusokra, sőt már a jelöltekre is gondoskodunk. Szegeden már kialakult gyakorlat van a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola és a TIT Városi Szervezete közti kapcsolatnak – ilyen téren is. Több évtizedes ismeretterjesztő tapasztalattal rendelkező főiskolai oktatók a végzős hallgatókat – saját példájukon és munkájukon keresztül is – irányítják társulatunk felé. Klubunkban jönnek össze egy-egy szak végzős hallgatói, ahol tájékoztatást kapnak munkánkról. Egyre több a lehetőségük a bekapcsolódásra is: országjárás vezetői tanfolyamon vizsgát tehetnek, nyelvtanfolyamokat vezethetnek, örömmel vesszük, ha ifjúsági klubokban kiselőadásokat tartanak.

Bár társulatunk egységes elvek – az alapszabály és az utolsó küldöttgyűlés határozatai – alapján működik; az egyes területi szervezetek a helyi igényeknek és adottságoknak megfelelően eltérő feladatokat is végeznek.

A továbbiakban egy szervezet, a Szeged városi, gyakorlata alapján mutatjuk be a TIT-tag pedagógusok sokrétű tevékenységét, bár e példa nem általánosítható. Szegeden több egyetem, főiskola és tudományos kutatóközpont működik, munkatársaik között sok a TIT-tag. A feladatok egy részét – amelyet ilyen intézmények híján más városokban (járásokban) részben pedagógusok látnak el – itt az ő tevékenységi körük. Másrészt szerencsés is e példa, mert mutatja a pedagógusok szerepének fontosságát, hisz ilyen „konkurrencia” mellett is az elvégzett munka jó része az érdemük. Természetesen az iskolai tevékenységet közelítő formákban a legnagyobb a szerepük.

Tanévenként átlag 1600 fő iratkozik be *nyelviskolánkba*. Ez nemcsak 80 tanulócsoporthot jelent, hanem 35–40 nyelvtanár közreműködését is. Heti 2–12 órában tanítanak felnőtteket. Oktató munkájuk a város egyetlen szóba jöhető felnőtt nyelvtanítási lehetőségét jelenti. Számukra évente néhány alkalommal nívós továbbképzést, sőt esetenként külföldi tanulmányutakat is biztosítunk. Oktatókat és kutatókat, műszaki vezetőket és egyéb szakembereket készítenek fel nyelvvizsgára: itt mérhető is munkájuk eredményessége. Többen közülük a megyei Idegennyelv Oktatási Szakosztály vezetésében is helyet kaptak. Egyik legnehezebb munka az övék: délelőtt a gyerekek, délután, este már a felnőttek; más módszerek, fáradt hallgatóság.

Az ifjúság körében végzett ismeretterjesztés egyik formája a tanuló ifjúság körében végzett *szakkörvezetói* tevékenység. A Kis Matematikusok Baráti Körei (KMBK) iránt az érdeklődés gyors ütemben nő. Az általános iskolás korú gyerekek közül (III–VIII. osztályba járó tanulók) meglepően sokan érdeklődnek a matematika iránt. Ezek a körök nem konkurenciái az iskolai szakköröknek és nem is korrepetáló együttesek. A matematikai ismeretterjesztés országszerte fellendült, az eredmények alapjait itt, e körök működésénél kell keresnünk. Valamennyi KMBK vezetői általános iskolai tanítók és tanárok. Szegeden évente 14–16 egyenként 23 fős KMBK működik. Nem az iskolai anyagot ismétlik, hanem a 10×2 órás foglalkozáson feladatlapok segítségével a legkorszerűbb pedagógiai eljárásokat alkalmazva sokszor olyan eljárásokat dolgoznak ki, amelyek csak évek múlva kerülnek be az iskolai matematika oktatás fegyvertárába.

Harmadik osztályos tanulókból álló KMBK-foglalkozást nézett meg egy látogató. Másfél óra elteltével csak egy megjegyzése volt: Mit fognak ezek a gyerekek az ötödik osztályban tanulni, ha már most ennyit tudnak!? A KMBK-k tevékenysége visszahat az iskolai matematika oktatásra is: a körök résztvevői jobban szerepelnek az órákon, jó eredményeket érnek el tantárgyi versenyeken és vetélkedőkön is. A jó matematikai felkészültség, a logikus

gondolkodás fejlesztése más tárgyaknál is meg-hozza az eredményét.

Az Általános Iskolai Fizikai Kísérleti Délutá-nok egy-egy jól felszerelt szaktanteremben kerülnek 3–4 hetente lebonyolításra. Bár városunkban ezt a Tanárképző Főiskolán a fizikai tanszék oktatói végzik, másutt a gyakorló pedagógusok közül kerülnek ki a körvezetők. Feladatuk kettős: egyrészt a megfelelő szemléltető eszközöket nélkülöző iskolák diákjainak biztosít látványos és tartalmas bemutatókat, másrészt figyelembe véve a tanulók tudásszint-jét, a 13–14 éves gyerekek óriási technikai ér-deklődését felhasználva bővítik a résztvevők fizikai ismereteit. Szakkörünk a pontozás, a dí-csértet, a könyvjutalom, nem tudás esetén a rá-vezetés eszközeit használják. Légkörük a szük-séges fegyelem mellett is baráti, közvetlen. A tájékoztatlanyságot eláruló kérdések egyetlen „kö-vetkezménye” az újabb magyarázat, vagy a kí-sérlet megismétlése.

Nemcsak a matematikus és a fizikus, ha-nem a biológus, a kémikus és a történész is végez ilyen jellegű szakkörvezetést.

Az utóbbi években előtérbe került a köz-művelődés ügye, tevékenységünk gyorsan megnö-ött területe lett: fokozott részvétel a felnőtt-oktatásban. Itt tevékenységünk kettős: bekap-csolódtunk a foglalkozáshoz szükséges szakjel-legű képzésbe és színvonalas általános ismereti és politikai ismeretterjesztést, illetve felvilágo-sító munkát végzünk. A kormányhatározat adta lehetőséggel élve e két feladatot tanfolyami ke-retben össze is kapcsoljuk. A lakosság jelentős része nem végezte el az általános iskola nyol-cadik osztályát (Szegeden ez a szám a város aktív lakosságának 27%-a).

A dolgozók iskolájának esti és levelező formája mellett van még egy ún. gyorsított formája is, ahol a legjobb eredményeket a köz-művelődés területén alkalmazott módszerekkel és szervezési eljárásokkal lehet elérni. Ez az *osztályozó vizsgára előkészítő* tanfolyam. Ezek, az üzemekben létrehozott 80 órás előkészítő tanfolyamok speciális, a népművelési propagan-dairóda által forgalmazott az otthoni munkát segítő-ellenőrző feladatlap-rendszer segítségével folynak. Nagy felnőttoktatási gyakorlattal ren-delkező pedagógusokat felkérve Szegeden 1974–75. tanévben 11 osztályt indítottunk. E munka speciális és nehéz feladat: 80 órába kell sűri-teni a tananyag súlyponti részeit, eligazítást adni az otthoni munkára (hisz a tanfolyam rö-vidsége miatt csupán segítőtje lehet az otthoni, egyéni tanulásnak), meggyőződni a megértés fo-káról – mindehhez tárgyaként 9–23 óra áll rendelkezésre. Azok a pedagógusok, akik itt dolgoznak elmondhatják: a közművelődés egyik legnehezebb és egyik legfontosabb munkáját végzik. Eredményeik – úgy látjuk – elég jók: Szegeden az eddig levizsgázott öt osztályban mindössze két bukás történt. E forma művelői

segítik a szakmunkásképzést is: hisz általános iskolai végbizonysítvány nélkül ma már nincs szakmunkás oklevél.

Városunkban a 600. Ipari Szakmunkásképző Intézettel közösen szervezünk felnőtteknek *szakmunkásvizsgát előkészítő tanfolyamokat*. E tanfolyamok 140 órájából a matematika, fizika, kémia szakos tanárok – zömmel főiskolai végzettségűek – 80 órával részesednek.

Az üzemi munkások szakmai továbbképzését kormányhatározat teszi kötelezővé, könyvformában megjelentetett tananyagok is segítik. A tanfolyamok előadói – legalábbis a szakmai fejezetekben – az adott üzem legjobb mérnökei, technikusai, akik ugyan magabiztosan mozognak saját szakterületükön, bizonyára jó előadásokat tartanak szakmabelieknek pl. a MTESZ-ben, de sokszor bajban vannak, ha a szakmának jobbára csak a gyakorlatát ismerő munkások elé kell állni. Hogyan? Milyen módszerrel? Azok a 40–60 órás pedagógiai-módszertani-pszichológiai témákból összeállított tanfolyamok, amelyeket számukra szervezünk (pl. a Szegedi Ruhagyárban) adja az alapvető ismereteket. Az itt előadó pedagógusok a szükséges elméleti alapokon kívül gyakorlati példák felhasználásával, a hallgatóság helyi eseteket tartalmazó példáit megbeszélve nyújtanak segítséget a mit?-re pontosan felelő, de a hogyan?-nál zavarba jövő szakembereknek. E tanfolyamok sikere a hallgatóság és az üzemi vezetés részéről osztatlan, de ezen túlmenően az üzemi munkások is értékelik: oktatóik számukra érthetőbben adnak elő, jobb eredményel zárhatják tanulmányaikat. Ez visszahat a

termelési eredményekre – és végső soron ezért történt mindez.

Nem a lehetőségek teljességre törekvő felsorolása volt a célunk, csupán az, hogy néhány példa segítségével segítsük meggyőzni azokat a pedagógusokat, akik még nem találták meg az utat a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat felé (és a társulat sem feléjük), hogy ha van mondanivalójuk és segítő kedvük, akkor itt széles skálán dolgozhatnak. A legtöbb szak képviselője megtalálja a maga szakosztályát.

Az előadásos ismeretterjesztési forma természetesen tovább él és „uralkodik”, de inkább a kevésbé ismertre, az újra akartuk a figyelmet felhívni.

Az egyedi előadások, az akadémiai rendszerű előadássorozatok, az író-olvasó találkozók, a komplex előadások, illetve sorozatok munkánk hatalmas részét teszik. Az utazásain színes diakepeket készítő földrajztanár útibeszámolóit, az irodalmi színpadot is szervező magyartanár kis tanítványainak közreműködése, az egyre bővülő zenei ismeretterjesztésbe bekapcsolódó énektanár (esetleg kórusa), a művészettörténeti előadásokat színes diakepekkel illusztráló rajztanár stb. közreműködése nélkül nehezen lenne ismeretterjesztés.

Társulatunk a szocialista embernevelést magáénak valló értelmiségi szervezet. Igyekszik mind nagyobb részt vállalni a párt értelmiségi politikájának valóra váltásából. A pedagógusok közreműködését nem nélkülözheti.

Munz Károly,
a TIT Szeged városi titkára

